

„SZERETNÉNK, HA LENNE DIPLOMÁJA”
(Egy négy osztályos gimnazista édesanyja)

Hárman voltunk testvérek, az édesapám tanácssttkár volt egy Somogy megyei kis faluban. Polgári iskolát végzett, utána meg tanácsakadémiát. Nagyon jó fejű gyerek volt annak ellenére, hogy szegény családban nőtt fel. Nagyon érdekelte a közigazgatás, ebbe a témába dolgozta bele magát, és végül elvégezte a jogi egyetemet is. Akkor már közel járt a negyvenhez és a diplomát már nem kapta meg, mert idegileg elfáradt. Arra vágyott, hogy a gyerekei többre vigyék és tanuljanak, tanulhasanak.

Édesanyám szintén polgárit végzett, szeretett volna kertész lenni, nagyon vonzódtott ehhez, de nem valósult meg. Sok konfliktust okozott, hogy az édesapám nagyon elfoglalt ember volt, és sokat volt távol. Falusi előljáró volt, nagyon szerették a parasztemberek, nagyon adtak a szavára, nem tudott az embereknek nemet mondani, és a munkaideje reggeltől késő estig tartott. Anyám a három gyerekkel egyedül volt otthon, és a gyerekek nevelését ő tartotta kézben. Nagyon nagy háztartást vitt, nagy ház volt, nagy kert, kiválóan kézimunkázott. A faluban kézimunka szakkört irányított, táncra tanította a falusi lányokat, nagyon vidám, sokoldalú személyiség volt. A mai napig nem tudta feldolgozni, hogy később el kellett mennie dolgozni az anyagiak miatt, és minket úgymond magunkra hagyott. Nagyon meg akart felenni a munkahelyén is és a családban is, ami teljesen felőrölte.

Mi hárman voltunk testvérek, én vagyok a legidősebb, négy évvel fiatalabb öcsém és nyolc évvel fiatalabb húgom van. A húgom lett végül jogász, jelenleg jogtanácsos, amit apánk még éppen, hogy megért, mert fiatalon halt meg 55 éves korában. Én óvónői diplomát szereztem, a fiú testvérünk pedig nagyon jól zenélt. Végül fényképész szakmát tanult, de most szociális munkás, sérült gyerekekkel foglalkozik. Nagyon széles érdeklődési köre van. Vihette volna többre is, de nem igazán szeretett tanulni.

Apánknak a lányok voltak a kedvencei, az öcsénkkal nem találta meg a hangot. Most így visszatekintve, mint pedagógus is érzem, hogy ez egy borzasztó tragédia, mert végigkísérte az öcsémet felnőtt életében is. Ő ugyanúgy nem találta meg a hangot a saját fiával. Apánk erős egyéniség volt. Ez abban mutatkozott meg, hogy keveset volt velünk, de ha velünk volt, úgy kellett történnie a dolgoknak, ahogyan ő elképzelte, mivel ő volt a családfő. Az elképzelései rapszodikusán jöttek, mikor milyen ötlete volt. Úgy gondolta, hogy egy apának a fiát meg kell rendszabályoznia, de ebben nem volt következetes. Nem találta el a hangot vele, sem a mértéket és a módszert.

A férjem szülei általános iskolai tanítók voltak, apósom később iskolaigazgató lett, anyósom pedig alsó tagozatos szakfelügyelő. Az ő családjuk pedagógus dinasztia, anyai nagyszülei is pedagógusok voltak. Apósom Szlovákiából származik, a komáromi részről, korán meghalt, 59 éves korában. A férjem édesapja keményen alkoholizált, mindemellett rendkívül intelligens, szeretnivaló, életvidám társasági ember volt, aki hegedült, szeretett kártyázni, amolyan dzsentri alkatú ember volt. Nem volt durva vagy agresszív, csak mindez nagyon sok pénzt emésztett fel, és a két pedagógus fizetés amúgy is kevés volt a gyerekek taníttatására. Ez komoly gondot és veszekedéseket okozott a családjukban. A válás gondolata is felmerült. A fér-

jem ebben az időben gimnazista volt, és nehezen élte meg a konfliktusokat. Tudta, hogy az ő életében az alkohol nem játszhat szerepet.

A férjemnek egy húga van, ő szintén tanító lett, de már pályát módosított. A férjem rendkívül okos, értelmes gyerek volt, nagyon jól tanult, játszva végezte el az iskolát. Előbb jogot végzett, aztán az ELTE-n filozófia szakot. Eredetileg is filozófiát akart tanulni, csak amikor ő érettségizett, nem indult ilyen szak. Mikor végzett, bent marasztalták a filozófia tanszéken, ami anno marxizmus tanszék volt. Annak idején, aki bent maradt az egyetemen mint tanársegéd, annál követelmény volt, hogy KISZ-tag, majd párttag legyen. Ő is végigjárta ezt a dolgot, különösebben nem is volt ellenére. Nagyon szeret politizálni, távlatokban is nagyon jól látja a dolgokat, filozofikus alkat.

Amikor már látta, hogy nem úgy mennek a dolgok, ahogy kellene, akkor kilépett a pártból, 1981-ben. Akkor még nagyon kemény dolog volt ez, majdnem az állásába került. Végül kiálltak mellette, mert szakmailag nagyon jó volt, és emberileg is szerették. Tudta és várta a rendszerváltást. MDF-tag lett, a nagy magyarságával. Azóta is nagyon drukkol és igyekszik tenni valamit az országért.

Szakmailag a pártból való kilépés megakasztotta a karrierjét, jelenleg docens. Egy újabb védés kell ahhoz, hogy egyetemi tanár legyen, ami folyamatban van. Az iskolában franciát tanult, aminek gyakorlatilag semmi hasznát nem tudta venni, tehát felnőtt fejjel állt neki angolt tanulni és vizsgázni. Munkamániás. Élvezi és szereti, amit csinál. Ezenkívül nagyon jól zenél, hegedülni tanult, majd gitározott az egyetemi együttesben. A szakmájában nagyon szép sikereket ért el. Jelenleg is publikál, konferenciákra jár. Létrejött egy Európai Központ, ami az Európai Unió csatlakozáshoz képez szakembereket, ezt ő hozta létre egy hatalmas pályázattal, amiben több ország vesz részt. Ennek ő az itteni igazgatója.

Én mindig is pedagógusnak készültem, talán azért, mert nagyon hamar rám bízta a testvéreimet. Szerettem a kisebbekkel foglalkozni. Magyar-történelem szakos tanár akartam lenni. A történelem felvételim azonban nem sikerült, s bánatomban elmentem képesítés nélküli óvónőnek, ami annyira megtetszett, hogy jelentkeztem nappalira az óvónőképzőbe. Nem bántam meg azóta sem, úgy érzem, nem is tudnék más lenni. Nem voltam szuper tanuló, a szaktárgyak és a gyakorlat jól ment, de a marxizmus, tudományos szocializmus egyáltalán nem.

Nagyon meg vagyok elégedve, hogy így alakult az életem. Úgy gondolom, nagyon kevés az a terület, ahol ennyi pozitív visszajelzést és sikerélményt kap az ember, mint itt. Az iskolában már jegyre megy a dolog, nagyobbak a gyerekek, ezért az már egészen más. Az óvoda vezetője vagyok, karrier szempontjából én már nem töreksem ennél feljebb, néha úgy érzem, ez a munka is eltávolít attól, amit igazán szeretek, a gyerekekkel való foglalkozástól.

Két fiúgyermekünk van. A nagyobbik harmadéves joghallgató, a kisebbik első éves gimnazista. Átlagosnak mondható, jó családban élünk. Négyen vagyunk egy háztartásban, nagyon jó kapcsolatban. A két gyermek egészen más típusú. A nagyobbikkal úgy érzem, már nem érhet meglepetés, ő az őszintébb és közlékenyebb. A kisebbik sumák egy kicsit. Lehet, hogy ez életkori sajátosság, de magától sokkal kevesebbet mond el, és ha rákérdezzünk, akkor se sokat. Leginkább én vagyok a gyerekekkel, velem osztják meg a gondolataikat. Szokták is mondani, ha külföldön van az apjuk, nem sok változás történik, mert leginkább úgyis hárman vagyunk. Keveset

van velük, de akkor nagyon tud rájuk figyelni. Hiányzik sokszor ez az együttlét a gyerekeknek.

A férjem a rendszerváltás óta tud különmunkát vállalni, és azóta az anyagi helyzetünk is kezd rendbejönni. Napi tíz-tizenkét órát dolgozik, sokszor szombaton is, ebben benne van a különmunka is. Régen semmire nem volt elegendő a kettőnk fizetése, és nem volt mód plusz pénzt keresni. Anyagilag most nem panaszkodhatunk, de ez nagyon nagy leterheltséggel jár. Napi gondjaink nincsenek, nem kell azt mondani a gyerekeknek, ha cipő kell, hogy várjon a következő hónapig. Nekünk a rendszerváltás több munkalehetőséget és biztonságosabb megélhetést hozott.

Jelenleg egy három és fél szobás panellakásban lakunk, és nem úgy néz ki, hogy tovább tudunk innen lépni. Nem érezzük rosszul magunkat, szeretünk itt lakni, most vettünk egy új Nissan autót, ez már nagyon kellett. Eddig csak szocialista autónk volt. Van egy kis hétvégi faházunk, nagy kerttel, nagyon szeretünk kijárni, igazi kikapcsolódás. A férjem, mint egyetemi tanár nettó 90 ezret kap, és ehhez jönnek a mellékjövedelmek. Én 50 ezer körül kapok kézhez. Viszonylag elégedettek vagyunk, ha azt nézzük, hogy micsoda tragédiák vannak az életben. Elsősorban nem a pénz fontos. Albérlet után jutottunk saját lakáshoz, a szülők nagyon keveset tudtak segíteni, önerőből teremtettünk meg mindent. Egészségesek vagyunk, jól megvagyunk, szűkebb és tágabb rokonsággal körülvéve.

Az iskolaválasztást annak idején az határozta meg, hogy melyik iskola van közelebb. Semmiképpen nem akartam korán kelteni őket, és utaztatni az iskola miatt, így a legközelebbi általános iskolára esett a választás. Úgy gondoltam, nem az iskola, hanem a pedagógus a fontos. Ez a nagyobbik fiamnál jól bejött, sajnos a kisebbiknél már nem. Alsóban még nem volt gond, felsőben kezdődtek a bajok, amikor már több pedagógus tanította. Ott már akadt olyan, akivel nem volt teljes az egyetértés. Különórák nem voltak, a nyelvtanulást nagyon fontosnak tartottuk, de az iskolában magas óraszámiban tanulták a nyelvet.

Bálint, a kisebbik fiam jó közepes tanuló volt az általános iskolában, teljes nemtörődomség mellett. A reál tantárgyak abszolút nem mentek neki, ami jellemző az egész családra. Felsőskorában teljes reményvesztés jellemezte, úgy érezte, vele már jó dolog nem történhet, ő egy senki, és akkor már csak szinten tartotta magát. Állandó tanár-cserék voltak az iskolában, az osztály kezelhetetlenné vált, és ez megbosszulta magát. A tanárok is így viszonyultak a gyerekekhez.

Hogy hogy kezeltem ezt a helyzetet? Tulajdonképpen neki adtam igazat. Nem úgy, hogy azt mondtam, hogy minden tanár hülye, hanem noszogattam a tanulásra. Egyébként sem volt elég önbizalma, enyhén dyslexiás volt, amit talán kinőtt azóta. Egyébként én vettem észre, nem a tanítója. Másodikos korában derült csak ki, ami azt bizonyítja, hogy van esze, mert hallás után jegyzett meg sok mindent, és nem olvasással. Innen ered az ő olvasás-ellenessége. Neki technikailag nem ment az olvasás. Mondott is ilyeneket, hogy nem vagyok egészen normális gyerek, mert hogy ő nem tudott úgy produkálni, ahogy kellene. Én úgy éreztem, ezen már csak egy új iskola segíthet, ezt már csak túl kell élnünk. Ez be is következett, amikor középiskolába ment.

Itt nem olyan rossz a viszonya a tanárokkal, mint az általános iskolában, ahol a gyerekek félttek, gyűlöltek, haragudtak, ki nem állhatták a tanárokat. Borzasztó dolgok is történtek, például a rajz tanár köves gyűrűvel ütötte a fejüket annyira, hogy sebes lett a fejük. Nem konkrétan az én fiammal volt probléma, de az osztály fiúi-

nak a többségével. Hogy mi vezetett idáig, nem tudom. Jöttek-mentek a tanárok, szülés, betegség miatt, nem volt stabil fegyelmező erő, ezek a fiúk pedig beszóltak óra alatt.

Most jobbak az eredményei a középiskolában, mint az általános iskolában voltak, pedig itt sem tanul többet, csak másképp, intenzívebben. Vele csak az a hatásos módszer, hogy dicsérni, dicsérni. Ugye hogy tudsz te, meg tudod csinálni. Nagy elismerés, ha az apja dicséri. Fogalmunk sincs még, hogy milyen irányba fog elindulni, de még ő sem tudja. Én az időben bízom, hogy az majd megoldja. Lehet, hogy későn érő típus.

Nyolcadikban az osztályfőnök azt tanácsolta, hogy egy szülőnek mindent meg kell tennie a gyerekéért, ha kell, protekciót kell keresni. Javasolta, hogy tanuljon tovább. Mi is így gondoltuk. Utánanéztünk, kik azok a kollegák, akik ebben a gimnáziumban tanítanak, hogy ha nem megy önerőből, segítséget kérjünk. Végül is nem túl jól sikerült a felvételi. A leendő osztályfőnök egy harmadik személytől azt kérdezte, hogy biztos, hogy ide akarják a gyereket hozni? Végül megkerestem az osztályfőnököt, akivel hosszan beszélgettünk. Elmeséltem neki minden tudnivalót Bálintról, és ő nagyon megköszönte. Mennyire vagyunk jelenleg elégedettek? Nem bántuk meg a választást.

A hatosztályos gimnázium lehetőségét annak idején elvetettük, mert a gyermek nagyon nem akarta. Az általánosban voltak a barátai, ott érezte biztonságban magát. Lehet, hogy előnyére vált volna, de abból a megfontolásból, hogy neki mi a jó, inkább ott hagytuk. Ismerős körökben többnek nem vált be, persze van ellenpélda is. A legnagyobb baj az, hogy ezekben az iskolákban nincs kitaposott út, nem igazán tudják, mit és mennyit akarnak.

Végül is egy általános gimnáziumba íratunk humán tagozatra, ahol a humán tárgyakat tanulják erősebben. A tananyaghoz igazítva voltak már Görögországban is, ami nagyon sok élményt jelentett számára. A tanárokkal még nem alakult ki a kapcsolata. Ő nem nyüzsgős típus, nem nagyon figyelnek fel rá. Mondom és biztatom, hogy kicsit többet kellene nyüzsgönie.

Mi azt vesszük alapul a pályaválasztásnál, hogy milyenek a gyerek adottságai, nem pedig azt, hogy mi mit szeretnének belőle kihozni. Nekik mihez van tehetségük és affinitásuk, ez a fontos. A diploma önmagában nem fontos, mindenáron nem kényszerítjük rájuk. A nagyobbik fiam saját elhatározásból ment jogi pályára, a kisebbik fiáról pedig még nem tudni, milyen irányba fog elindulni, nála a tanulás sokkal lazább.

Egyelőre azt szeretnének, ha jó eredménnyel végezné el a középiskolát. Hogy mi lesz belőle, arról még fogalmunk sincs. Én néha mondom neki, hogy fiam, belőled színész lesz. Nagyon érdekes gyerek. Nagyon sokminden van benne, de féltő, hogy rossz fordulatot vesz, és elmegy rossz irányba, ezért nagyon oda kell rá figyelni.

A férjem szeretné, ha továbbtanulna, de én azt hiszem, az volna a legjobb, ha az ő érdeklődésének megfelelő pályát választana. A színésztől nem zárkózik el, de igazán még nem tudja, mit szeretne. Humán tagozatra jár, ez közel van a színészethez, rendkívül jó a memóriája, nagyon jó a humorérzéke és a parodizáló készsége. Ezért mondtam, hogy színésznek jó lenne. Nem biztos, hogy nagyon örülnék neki, de nem zárkóznék el, ha neki az a szép és jó. Tudja, hogy szeretnének, ha lenne diplomája, és úgy érzem, ő sem akar lemaradni.

Általában nem túl jó a véleményem az iskolákról. Nem igazán a gyerek a lényeg az iskolában, nagyon nagy szakadék van az óvodák és az iskolák között. Ahol nincs szakadék, ott ez egy-egy jó pedagógus érdeme. De kevés az olyan pedagógus, aki nem csak a tantárgyat látja, nem csak az osztályzatot, nem csak azt a 45 percet, amíg az óra tart. Ez a legnagyobb változás. Az én időmben még sokkal emberibb volt az iskola. Szerintem a pedagógusképzéssel van gond. Nem lehet csak az osztályzatot nézni, hanem a mögötte levő gyereket is látni kellene. Érezze jól magát az iskolában, legyen bizalma a tanár és az iskola iránt, és akkor menni fog a tananyag is, ami egyébként nagyon vastag, kemény és néhol fölösleges.

Nem ismerem részleteiben a NAT-ot, csak azt érzékelem, hogy nagyon sok a változás. Hol NAT-nak hívják, hol másnak. Ha eljutunk egy szintre, akkor megint jön a változtatás. Én amellet vagyok, hogy kevesebbet kellene tanítani, de azt alaposabban. Most nagyon sok a tananyag, és ebből adódik, hogy felületes az oktatás.

(Az interjút Nagy Ilona készítette)